

A

SZABADKÖMÍVESSÉG

ÍRTA:

MENTOR

„Ne azért olvass, hogy
ellentmondj vagy vakon
higyj, hanem, hogy:
vizsgáld és
mérlegetj.”

Macaulay.

ELSŐ FEJEZET.

A SZABADKŐMÍVESSÉG EREDETE, FEJLŐDÉSE ÉS MODERN ÁTALAKULÁSA.

Az embernek a nagy intézmények, nagy Mondák. emberek iránti szeretete nem tud megnyugodni abban, hogy eredetök éppen olyan, mint minden más földi dologé. Ezért nincsen nagy alkotás, világraszóló eszme, dicső tetteket véghez vitt ember: monda -vagy legenda nélkül. Körülfonja, bebogozza virágaival, úgy, hogy csak éles, kutató szem tud néha rajtuk keresztülhatolni. Csak természetes tehát, hogy a szabadkőművességnek, melynek fontos szerepe jutott a két utolsó század szellemi mozgalmainak történetében, szintén megvannak a maga mondái. Szétfutó indáikkal a „királyi művészethez” igyekeznek csatolni mindent és mindenkit, akin és amin az emberiség csodálattal csüng. Így az egyik szerint már Mózes is főmestere volt egy páholynak, kinek helyetteseként Jósua szerepelt, míg Aholiab és Becaleel a felügyelői tisztségeket töltötték be. És hogy feledkeztek volna meg a szabadkőművességnek, mondákat szövő rajongói Salamonról, a nagy királyról, az emberek legbölcsebbjéről? Lehetséges-e – így okoskodtak – hogy ő, ki behatolt minden tudomány titkába, ő ki a szépség és bölcsesség kultuszában töltötte életét, ne ismerte volna fel.

hogy a szépség és bölcsesség legharmonikusabb egyesülése a szabadkőművesség? Szerintük valóban felismerte és az egyik monda szép szavakkal beszéli el, hogy mint pártfogolta a nagy király a kőműveseket, mint alakított a szentföldön több páholyt és mint volt maga is lelkes szabadkőműves. De hát, fűzték tovább naiv okoskodásukat, Salamon és Mózes előtt nem voltak-é, a kiknek szívében lobot vetett a szeretet, kik szomjajzták az igazságot és epedtek a világosság után? Bizonyára voltak és ha voltak – így elmélkedik egy másik monda – akkor voltak szabadkőművesek is. Szabadkőművesi megnyilatkozás volt a régi szabadkőművesi mesék szerint maga a világnak megteremtése, mert világosság lön . . . és a világosság szétárasztása, mindenek felett való úrrá tétele, a szabadkőművesség végcélja. És szabadkőműves volt Ádám is ártatlansága idejében, mert nem ismeré a bűnt, és szabadkőművesek voltak utána is mindazok, kik a sötétség ellen küzdöttek. Azok: az egyiptomiak papjai, a titkos tudományok ismerői; az esszéusok, a testvériség hirdetői, a vallás tisztaságának apostolai; a pythagoreusok, az erkölcsös élet követelői és sok más magasra törő szövetség tagjain kívül a templomosok, a kereszténységnek ezek a hősi lovagjai.

A mondáknak azonban a szabadkőművesség történetében is addig volt csak fontos szerepük, míg a tudomány nem kezdett vele komolyan foglalkozni. Ez – az igazság iránti szeretetében – itt sem kímélte a mondák virágait. Kimutatta,, hogy a mai értelemben vett szabadkőművesség semmiféle történeti összefüggésben nincsen az ókori misztériumokkal, társulatokkal és hogy – amit olyan sokáig állítottak – a templomos rend sem gyakorolt befolyást keletkezésére.

Történeti De nem a szabadkőművesség első történet-
kutatások. írója volt az, ki egyúttal elsőnek vetette
eredetére a tudományos igazság világos-
ságát. Mert *Anderson* Jakab dr., a londoni
skót presbiterianusok templomának szónoka, ki az első (1717-ben
alakult) londoni nagypáholy megbízásából megszerkesztette

alkotmánykönyvét, ennek a művének első lapjain csak mondat nyújt – történet helyett. *Grandidier* straszburgi abbé és történetíró (szül. 1729-ben, megh. 1787-ben) szólott először történeti érzékkel a szövetség eredetének kérdéséhez és az ő nyomán indultak meg azok a tudományos kutatások, melyek végső eredményeképpen *Kloss* György (Johann, Georg, Burckhard, Franz, szül. 1787-ben, megh. 1854-ben) altenburgi orvos, a német szabadkőművesek egyik legkiválóbbja, végleg megállapította, hogy a mai szabadkőművesség 1717-ben, az angol *mason*-ok vagyis kőfaragók céhéből és az ezekkel összefüggő építőműhelyekből alakult ki. Ezt a pontos kutatásokon alapuló tényt nem tudja semmiféle más elmélet megcáfolni, így az az újabban felmerült felfogás sem, hogy a mai szabadkőművesség eredete, a középkor vége felé virágzott olasz akadémiákra vezethető vissza. A régi építőcéhek, a kőfaragó szövetségek felszínre került szabályzatainak pontos átkutatása és ezeknek az első szabadkőművesi alkotmánykönyvel és más szabadkőművesi okiratokkal, valamint az építőművészet történetével való összehasonlítása – *Kloss* fejtegetésének olyan szilárd tudományos alapot adtak, melyet lehetetlen megingatni.

A középkori építő- és kőfaragó műhelyek. Hiszen a szabadkőművesség pszichológiájával foglalkozva, önkénytelenül is a céhekre irányul figyelmünk. – A középkori hűbérrendszernek ezekre a természetes következményeire, melyekben az egyesek tömörültek, hogy közös erővel vívják ki jogaikat. A városok biztonságot nyújtó falai mögött virágzottak fel, eleinte csak, mint az előbbkelő nemzetségek, a kormányzás ügyeibe befolyók szövetsége, azután, mint a kézművesek mind inkább szaporodó közösségei. A nemzetségek, a polgárok nem tartották őket méltóknak arra, hogy részt vegyenek a kormányzás munkájában. És a kézművesek, kik tudták, hogy kezük műve az emberek javát szolgálja, tömörültek az *előítélet* legyőzésére ... Úgyszólván, a sötétség és világosság küzdelme szülte egyesüléseiket. Csak természetes, hogy mindent elkövetlek erkölcsi

erejük növelésére. Mivelték szívüket, lelküket, ápolták az együvé tartozás érzését. A gyülekezés hangulatának emelésére rituálékat teremtettek, és hogy a céhükhöz tartozónak más városokban is jó fogadtatást biztosítsanak, ismertető jeleket állapítottak meg, melyek védelme alatt nyugodtabban indult el mester és legény, vándorújtára... Hogy ez egyesülések között, az építők és kőfaragók céhe, már korán bizonyos kiváltságos helyet szerzett magának, az természetes. A leg-szükségesebb és legmagasztosabb emberi alkotás emelkedett ki a talajból kezük munkája nyomán: a ház és a templom. Az egyik az a hely, melyben a család tagjainak szívei simulnak szorosabban egymáshoz, a másokban pedig százak és ezrek válnak eggyé a hitben, az isteni ihletben.

A templom, istennek földön épült háza, ma is úgy emelkedik égnek, mint hatalmas kéz újjá, mely felfelé irányítja a milliók tekintetét . . . Felfelé a földről, a tisztaság felé ... És ha ma is tisztelettel, szent áhítattal, ihlett csodálattal nézik az ezrek, elképzelve, hogy hatott a középkorban! Abban az időben, midőn a hit úgyszólván feltétlenül uralkodott a lelkeken, mikor tudomány és filozófia, alázatosan meghajtották: előtte fejüket. Abban az időben, mikor az egyház abszolút és szuverén hatalom volt nem csak elméletben, hanem a valóságban is, mikor hatalmas császárok meghunyászkodva lestek parancsait és mikor a szülői ház, az iskola, a község, az állam,, a művészet, a kulturális és szociális élet minden tényezője, csakis útmutatásai szerint merte működését kifejteni, mert a legfőbb úr, a mindenek felett álló egyház parancsainak nem engedelmeskedni, annyit tesz, mint játszani az étellel.

És ez isteni jellegű, dicsőségével mindent túragyogó, hatalmával mindent eltörpítő, gazdagságával mindent besugárzó erőnek, a templomok voltak lokális hirdetői... A templomok, az egyházak, melyeket kőművesek és kőfaragók varázsoltak elő a földből. Az emberek szent csodálattal nézték munkájukat és főlő tisztelettel jártak műhelyeik körül, melyekben az építőművészet titkait tanították. Ezeknek a titkoknak, mint minden más művészetnek is, a kolostorok, voltak első ismerői.

A kolostorok, melyeknek csöndes celláiban szakadatlanul folyt a kultúr munka. Az alap, melyen tovább építettek: a római tradíció volt az építőművészet terén is. Német szerzetesek, különösen a benedekrendűek és ciszterciták voltak az első templomok tervezői és egyúttal építésük vezetői is. Kiválóbb egyéniségek köré tanítványok csoportosultak, iskolák keletkeztek, melyek mindegyikének megvoltak a maga hagyományai, de azért szívesen tanultak egymástól. Már ebből a szempontból is összeköttetéseket tartottak fenn és ezek már nagyon emlékeztetnek arra, amit szövetségnek nevezünk. A szerzetesek példáját követték, a kolostorokban élő, és az építkezésnél segédkező kézművesek is és ezekből a tömörülésekből, mint a céhtörékvések legszebb virága, az építőműhely fakadt ki. Az építőműhely, melyben az építkezések rohamos szaporodása folytán mind több és több világi kézműves jutott munkához és melyből a papi elem lassan-lassan egészen kivonult... Valahol csak nagyobb építkezés indult, serény kezek menten összetákolták a műhelyt (Hütte, Loge, páholy), hogy az építkezésnél elfoglaltak, a profán világ kíváncsi tekintete ellen megvédve, benne őrizték szerszámaikat és benne tanítsák művészetük titkait. És míg a német műhelyekben folyik a serény munka és a román építőművészet mind tökéletesebb alkotásokban mutatja be fejlődését, addig Franciaországban új konstruktív gondolat pattan ki a műhelyekből, az a gondolat, mely a csúcsívet, a bordás boltozatot és a támasztó-rendszert következetesen alkalmazza. Ezen a gondolon fejlődik a csúcsíves építőművészet, fejlődik különösen Németországban, ahol a tökéletesség legmagasabb fokát éri el. Szabályait, matematikai vonatkozásait, mint gondosan őrzött titkokat a német kőfaragó műhelyekben tanítják. Nem szivárog ki a nagy művészi titokból semmi és a beavatottak, szent esküvel kötelezik magukat a hallgatásra. Minthogy a középkori építőművészet felséges emlékei mind faragott kőből készültek, a kőfaragók szövetsége, csakhamar a legnagyobb tekintélyűvé lesz a rokoncéhek között. Hogy mikor keletkezett, nem bizonyos, de már a tizenegyedik században kétségtelenül virágzott Németországban. Minthogy a különböző helyeken

működő egyesülések, a művészetükre vonatkozó tanításokat szigorú tilalom folytán, nem foglalhatták írásba, a szimbólumokhoz fordultak. Azokhoz a jelekhez, melyek némaságuk mellett, a legékesebben beszélnek, de szavukat csak beavattakhoz intézik... A titoktartás kötelezettségéből természetesen következett, hogy műhelyeikbe tanoncoknak is csak olyanokat vettek fel, kiknek jellemében meglehetősen bízni. Szigorúan kutatták a múltját, milyen szülőktől származott és hogy milyen körben nevelkedett fel. De gondot fordítottak arra is, hogy az erős jellem meg ne gyöngüljön a hosszú munka közben. A felvetteknek nem csak elméjét, de szívét, lelkét is képezték, ép olyan anyagnak tekintették, mint a faragatlan követ, melyet a mester keze van hivatva műremekké alakítani. Istennek házáit építvén, magukat minden tekintetben méltóvá igyekeztek tenni a műhöz, melyet alkottak. A művészi tökéletesedésre irányuló törekvéssel, egyre erősödött az önmívelés ambíciója is. Ne nyúljon szennyes kézzel senki azokhoz a szerszámokhoz, melyek halhatatlan alkotások szolgálatában állanak. A munka szent és magasztos, ihlettel fogjon mindenki hozzá! És hogy az ihlet megszállja a lelkeket, szívet emelő szertartásokkal nyitották meg a munkát. Szertartásokkal, melyek a cél nagyságára, emberfeletti magasztosságát irányították figyelmüket. Lassan, lassan az erkölcsi cél, mint teljesen egyenrangú foglalta' el helyét a művészi mellett, és minthogy az építkezések külföldön is rohamosan szaporodtak és a német mesterek mindenfelé elkalandoztak, a műhelyeikből kiáradó szellem mind szélesebb területekre sugárzott ki. De a német építés művészetének virágzása nem tartott sokáig és hanyatlásával az építőműhelyek is vesztek nimbusokból. A szigorú rend megbomlott, úgy, hogy a dél- és középnémetországi kőfaragó műhelyek mesterei 1459-ben tanácskozássra gyűltek össze és írásba foglalták a régi rendszabályokat. Ugyanazt tették 1462-ben az alsó-szász műhelyek Torgauban, a melyeknek tagjait bántotta, hogy a délnémet mesterek nem hívták őket meg gyűléseikre és külön szabályokat dolgoztak ki. De mindez nem állította helyre a régi állapotokat. A hanyatlás folyamatát nem

lehetett mesterséges gáttal visszatartani. A építési kedv gyöngülésével a kőfaragó műhelyek tevékenysége is mindinkább vesztett jelentőségéből és mikor a reformáció nagy viharja végig söpört Európán, nagyrészt magával ragadta az építőműhelyeket is. A szimbolizmus elvesztette erejének varázsát, az építők mindinkább közönséges kézművesekké váltak, a ceremóniákra, szertartásokra, ráborult a feledés és a csekély számú kőfaragóműhelyek csak roncsai voltak a régieknek.

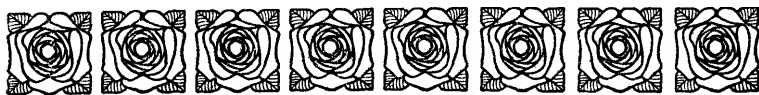
Valamivel kedvezőbb volt a helyzet Angliában, a hol a francia és német építők és kőfaragók már a kilencedik századtól kezdve elszaporodtak és a 13. század végén és a 14-iknek elején különösen a német építőmesterek voltak az uralkodók és egyházfejedelmek szívesen látott vendégei. Az építőműhelyek csakhamar itt is felvirágoztak, majd hanyatlásnak indultak épúgy, mint Németországban, de a szertartásokat mindvégig megtartották, úgy, hogy mikor 1717-ben a Londonban fennálló négy műhely *Desaguliers* Teophil természettudós, *Anderson* James hitszónok és *Payne* Georg régiségbúvár vezetése alatt nagypáholyvá egyesült, a régi rítus még teljes épségben állott fenn.

Az első Nagy- Már a három szövetségalapító neve is páholy, mutatja, hogy 1717-ben csak szimbolikus értelmű lehetett a „műhely” szó. a szövetség megalakulása. A tudomány szolgálatában állott mind a három. Az erkölcsi cél, melyet a műhelyek maguk elé tűztek, már korán vonzotta a laikusokat és az angol egyesülések megértvén ennek a törekvésnek jogosultságát, a 16-ik század végétől és a 17-ik elejétől kezdve mind nagyobb számmal engedték őket be, gondosan elzárt ajtóikon. Az új elem egy kis frissességet, elevenséget hozott a műhelyekbe, de az építési kedv még mindig nem emelkedvén, csakhamar újra beállott a pangás, az ernyedtség. Már a négy megmaradt páholy is csak tengett, az agónia jelei már mutatkoztak rajta, mikor a mai szabadkőművesség megalapítói, az első nagypáholy szervezői, megmentették az el-

sorvadástól. A mentő ötlet természetes következménye volt a fejlődésnek. A művészi cél másodrangúvá süllyedvén, a másik felé kellett a műhelyeknek minden figyelmüket fordítaniok. És valóban ezt tette az első nagypáholy, mikor lemondván a gyakorlati építésről, a szellemi építést tűzte ki céljául. Egyes emberek már teremtettek műremekeket, de maga az egész emberiség telve fogyatkozásokkal. A templomok százai magasan kiemelkednek a föld porából, de maga az egész emberiség még benne fekszik mélyen. Vannak ember alkotta műremekek, melyek részei elválaszthatlan, harmonikus egységbe fornak, de maga az emberiség csupa meghasonlás. Kő nem illik kőhöz, szem nem illik szembe 1 Az ember ellenségesen néz testvéreire és gyűlölet izzik tekintetében. Itt a nagy munka! Ezeket kell összebékíteni, egységbe forrasztani. A kőépületek már készen állanak, de a szellemi épületnek alapja sincs megvetve . . . Ennek megalkotása a cél.

A varázsszó elhangzott . . . és a műhelyek haldokló testébe élet szállott újra! A tétlen kezek megmozdultak: mert volt immáron munka ... És megmozdultak a világon mindenütt. Az első nagypáholy, mely a többi angol műhely irányításának és vezetésének jogát követelte magának, csakhamar örömmel látta, hogy az elhintett magból gazdag vetés kél ki. Az eszme gyorsan röppült át, a szigetországot elkülönítő tengeren és mindenütt ujjongva fogadták, mert az emberi lelkek szomjazták. Soha alkalmasabb időben nem pattanhatott volna ki, mint a XVIII-ik században. Angolországban egyház és polgárság lerázta bilincseit. A deizmus az ész hatalmára irányította a figyelmet. A szabadság eszméjét tudósok, filozófusok és népírók egyforma lelkesedéssel hirdették. A lelkek titkos vágyakkal teltek meg, a szíveket epedés szállotta meg, az elnyomottak méltóságuk tudatára ébredtek és haragosan rázták láncukat. A kőművesek műhelyeiben pedig az egyenlőséget, az egész emberiség testvériségét, a szeretetet, a világosságot hirdették. E szerint ott már megvalósult, ami künn csak bizonytalan vágy, ami a páholyok ajtóin kívül csak halovány álomkép.

Nem természetes-e, hogy ilyen közhangulat mellett gyors egymásutánban keletkeztek a páholyok és nagypáholyok Európában, sőt a világ egyéb részeiben is. A „testvéri lánc” a földnek mind nagyobb területeit övezte körül és mind több és több műhely hirdette a „világosság” igéit.

MÁSODIK FEJEZET.

A SZABADKŐMÍVESSÉG LÉNYEGE ÉS CÉLJA.

A „szabadkőműves” név eredete.

A szabadkőműves elnevezés, szószerinti fordítása az angol *Freemason*-nak, (először egy 1350-ből való okiratban fordul elő), ami nem jelent egyebet mint kőfaragót.

Azt nevezték így, ki a *free-stone*-t, a faragott követ, a kívülről láthatót munkálta meg, hogy megkülönböztessék a mason-tól (kőműves) vagy rough-masontól, ki az építő köveket (rough-stones) illesztette a falba. A legrégebbi okiratokban, előfordul ugyan, a „freemen of the masons and hammermen” – „kőművesek és ácsok szabad férfiai” elnevezés, de ezen az építő iparok valamennyiét értették, ellenben a németországi kőfaragó-céh tagjai a helyi hatóságoktól való függetlenségük következtében, már régebben is freie Maurer-eknek, szabad, azaz független kőműveseknek nevezték magukat. De a mai elnevezés, nem ennek a hagyománynak folytatása, hanem valóban az angol szónak fordítása.

Szabad ember, – mily nagy szó ez olyan időben, mikor minden a hűbériség igáját nyögte, mikor a függésnek vég-

hetetlen lánc húzódik végig a különböző társadalmi osztályokon, olyan lánc, mely senkit sem hagy egészen szabadon mozogni, még a milliók urait, az uralkodókat sem. Szabad ember, – mily büszkén viselhették a régi kőfaragók ezt a nevet, nem azért mintha külső mozgásukat semmi se fészélyezte volna, mintha nekik is nem kellett volna hordaniok a nehéz jármot, hanem azért, mert legalább lelkeikről igyekeztek a láncokat lepattantani. Mikor a milliók a törvény, a felsőbbtség parancsainak rideg betűihez alkalmazkodtak, mikor az emberi szellem méltóságától megfosztva, szárnya szegetten vergődött a porban, akkor ők a magasba törtek és felülemelkedve a jelen sötét előítéletein, merész szemmel a jövőbe néztek és olyan ígéret hirdettek, melyek nyilvános valihatására évszázadoknak kellett tovaszállniok és melyek megvalósulni, talán csak évezredek multán fognak igazán. Testvéreknek nevezték magukat egymás között és az emberiség még ma is csak legkezdetén áll annak a munkának, mely a szeretetet óhajtaná úrrá tenni mindenek felett. Hirdették a lelkiismereti szabadságot, és ma még mindég magasan lobognak a felekezeti gyűlölség lángjai. Mikor a német kőfaragó idegen műhelybe tévedt vándorútján, megvizsgálásánál egyebek közt a következőket is kérdezték tőle: Mit hordasz kalapod alatt? És ő felelte: *bölcsességet*. Nyelved alatt? *Igazságot*. Mi a legjobb a falon? *A kötés*. Bölcsesség, igazság, egyesítés! íme a három vezércsillag, melyet útján követett, mely neki a sötétségben világított és vájjon ma már mindenkinek világítanak-e? Mindenkinek nem! De a szabadkőműves páholyokban ott ragyognak, ott mint a régi kőfaragó műhelyekből átvett örökségek, ott, hogy el ne halványodjanak soha, mig munkálkodik a testvérek kalapácsa.

A szabad- Bölcsesség, igazság, egyesítés: vagyis sze-
 kőművesség retet! Nem fejezik-e ki ezek a szavak
 lényege. mindazokat az öntudatlan vágyakat és törek-
 véseket, melyek az emberiséget fejlődése
 útján titkos erőkként hajtják? Mert az egyes ember tökéletlen
 ugyan, az egyes embert, és az emberek millióit nagyon gyakran

gyűlölet kormányozza, elfogultság vezeti, de az emberiség mint egész, a fejlődés törvényénél fogva, tökéletesedésre törekszik. Sok évezredes küzdelmei, véres harcai, önmagával való vívódásai mind ennek a fejlődésnek érdekében folytak le. Nagy vándorútján minduntalan eltévedt, de sohasem halt ki belőle a vágy, hogy rátaláljon a helyes útra, az a vágy, hogy úgy a világnak, mint önmagának megítélésében ráakadjon arra a pontra, honnan megismeri a valóságot, melyet olyan gondosan elrejt előle a jelenségek ezer ráncú leple, a külszín, a csalóka látszat. És volt-e az emberiség életében pillanat, mikor nem szeretett volna felébredni abból a kábulatból, melybe a jelenségek össze-visszasága ringatta, mikor nem égett a vágytól, hogy a nyugtalanító különféleségeket összeolvaszsa, hogy az őt körülvevő chaoszban harmóniát teremtsen? És a harmónia utáni epedés eltöltötte lelkét a szépség szeretetével. Eltöltötte a nélkül, hogy tudott volna róla, eltöltötte még azok lelkét is, kik a fejlődés nagy útján a mértföldek ezrével maradtak vissza más éghajlat, más befolyások alatt nagyranőtt népek fiainál. És az emberevő kannibál ép olyan gyönyörűséget talál a maga cicomázásában, a maga köfegyverének, lándzsa-nyelének durva faragásában, mint a nyugat kifinomodott érzékű művészet-imádója Raffael vagy Michel Angelo halhatatlan alkotásaiban. Nincs ember a földön, kiben kisebb vagy nagyobb mértékben ki ne volna fejlődve a szép iránti érzék, a különbség csak fokozati és az, hogy egyikben tudatosává válik, a másokban pedig csak szunnyadozik még, nincs elég ereje, hogy életre ébredjen. És ép így szunnyadozik az emberiség lelkében a bölcsességre, igazságra, szeretetre való vágyakozás és ezer más erény is. És azok az emberek, kiknek lelkét hamarabb érte az ébresztő napsugár, összeszoruló szívvel, égető fájdalommal nézik a többi millió és millió lelket, melyeknek még nem nyíltak ki virágai.

Ez a fájdalom ösztönzé munkára a világ megváltóit, ez a fájdalom egyesíté mindenkoron szoros testvéri körben mindazokat, kik a lelkeket óhajtották megmívelni. Mily nehéz, mily fáradságos, de milyen dicsőséges munka! Életre ébreszteni a

jót, ami az emberek lelkében szendereg, tudatossá tenni mindazt a nemest és istenit, ami még öntudat nélkül szunnyadozik minden élőben, kalapácsokkal pattogtatni le a lelkekre boruló kemény kérget, hogy érje a fény, a világosság és napsugár . . .

A fájdalom és lelkesedés ez ihletett munkája a szabadkőművességé. Lényegében ugyanaz, mint magának az emberiségnek, a fejlődés folyamában megnyilatkozó törekvése, csak hogy tudatossá válva. Az emberiség öntudatlanul szintén tökéletességre vágyik, mint a bimbó a nyilasra; a szabadkőművesség szerepe pedig a kertészé, ki öntözgeti, megvédi a férgek pusztítása ellen, elhárít előle mindent, ami megakadályozza a napsugarakat, hogy bő özönnel hullhassanak rája. Az emberiség vajúdik a jóval, és a szabadkőművesség mint láthatatlan orvos áll mellette a gyötrelmes órákban és művészetével sietteti születésének percét.

A *jónak* minden lélekből való kifakadását várja és sietteti. A *jónak* és nem „egy” *jónak*, vagy több *jónak*, nem az egyes osztályok vagy felekezetek szempontjából való *jónak* diadalára vágyik. Ép ezért nem ismer különbséget, ember és ember között, egyik lelkét ép oly gazdag kincsháznak tekinti, mint a másikat, mindegyik érdemes a megmívelésre, mindegyikből nemes ércet kopogtathat ki a kalapács.

A *jó* princípiuma uralkodjék mindenek felett! de nem az emberi, hanem az isteni szemmel nézett és isteni mértékkel mért/ó princípiuma: ím a szabadkőművesi eszme! De ki tudná ezt a jót közelebbről meghatározni, ki tudná teljesen megérteni! A jót, melynek nincs foltja és melynek nincs árnyéka.

Ezért nem tudta még senki a szabadkőművesség lényegét és célját tökéletesen definiálni. Milyen mély értelmű az a felelet, melyet Lessing felülmúlhatlan szépségű, szabadkőművesek számára írt dialógusában, „Ernst u. Falk”-ban ad ez utóbbi, barátjának arra a kérdésére, hogy miként lehetséges, hogy ő mint felvett szabadkőműves nem tud még mindent? Azért, mondja Falk, mert akik felvesznek, maguk sem tudják, amit tudni vélnek és azok a kevesek, akik tudják, nem *tudják* megmondani.

Nem tudják . . . mert véghetetlen! Véghetetlen, mint magának az istenségnek fogalma.

„Filozofikus, filantropikus és progresszív intézmény. Célja a közerkölcsiség, művelődés és felebaráti szeretet terjesztése, és a jótékonyosság gyakorlása” – mondja a szabadkőművességről a magyar alkotmánykönyv. Az első angol nagypáholy alkotmánya, melyet, *Anderson* az egyik alapító szerkesztett és adott ki 1723-ban, lenyomatja a régi kőművesek alaptörvényeit (Old Charges) és ezek szerint „a szabadkőművesség a jó és hű emberek egyesülésének központja és az a szerencsés eszköz, melylyel baráti köteléssel lehet körülfonti azokat, kiknek máskülönben állandóan távol kell egymástól élniök.”

És megpróbálta a definíciót Fichte, meg Wieland, Goethe és Herder, meg Kazinczy és Lessing és a szabadkőművesek nagyon sok más nagyja, de mindegyik csak annyit mondott róla, amennyit maga felfogott belőle, megértette azt, ami kimeríthetlen tartalmából legjobban szívéhez szólott és – amire küzdve és keresve, szavakat tudott találni.

Kikaptak foglalatából szebbnél szebb drágaköveket, egyik nagyobbat, a másik kisebbet tudott belőle kivenni, egyik egyet, a másik többet... és valamennyi: valami a szabadkőművesi eszméből, de nem maga a szabadkőművesi eszme.

Mert az, az abszolút jó megalósításának princípiuma.

Annak a jóének, miben benne van az „erő,” benne var „a szépség”, benne „a bölcsesség” és benne „az igazság” Az emberi intézmények, mindég a maguk speciális szempontjából keresvén a jót, ennek csak egy-egy foszlányát tűzik zászlajukra és mikor ezt diadalra segítették: elavulnak, elvesztik létük jogosultságát. Idők múlásával szétporlasztja, az öregség, megőrli a szű, A tova szálló évszázadok óriási szárnyai lassan-lassan a halálnak sötét vizeire tolják, amelyeken mint kísérteties roncsok úsznak még sokáig egy késői nemzedék előtt.

Ám a szabadkőművesi eszme az abszolút jó győzelmére törekedvén, az abszolút jóéra, mely időtől független: örök ifjúságban fog élni.

És ím újra Lessingre kell gondolnunk a hajszálfinomságoknak erre a nagy megfigyelőjére, ki a leghalványabb sejtésnek is hangot tudott adni szóban: „A szabadkőművesség, – mondja Falk-ja, nem önkényesen teremtett valami, nem olyan, ami nélkülözhető, hanem valami szükségképeni, aminek alapja az embernek és a polgári társadalomnak lényegében van megvetve.”

Nem kell a szabadkőművességet tanítani sem, eszméje megjelenik mindenki előtt, aki lelkébe néz, mindenki előtt, aki magába mélyed. Ha ez önvizsgálódás folyamában megérti, hogy ott lenn az emberi lélek bányáiban, még ismeretlen kincsek rejtőznek, melyek az emberiség legszebb ékeségeivé alakíthatók: akkor sejti mi a szabadkőművesség!

De milyen kevesen vannak, akik tekintetüket el tudják fordítani a látszatok világától, akik az előttük kavargó chaosz mágnesétől szabadulva, befelé fordítják szemüket, hogy keressék a valóságot, az igazságot. Mert lelkünk mélyén rejtőzik az igazság, csak a kutató szem és a figyelő fül számára nyilatkozva meg.

„Azért mélyed a kőműves első sorban önmagába és azért igyekszik mások figyelmét is az emberben rejlő szellemire irányítani. Arról álmadozik és arra törekszik, hogy ezzel a szellemi fluidummal átfinomítson mindent, ami ezen a földön röghöz tapadt és durva. És ezernyi műhelyben láthatatlan kézzel dolgozik egyre az emberi intézmények, a társadalmi jelenségek vastkos tömegeinek ilyen átszellemítésén. Lassan megy a munka, nem egyéb mint köre hulló vízcsepp, de a kőművesség nem a nap, nem a jelen, hanem az örökkévalóság számára dolgozik.

Mindannyival egy vagy! Ebből az érzésből fakadt ki a szabadkőművesség virága és így a szeretet az éltetője. Nem egyik attribútuma, hanem lényegének lényege

Akiből hiányzik a szeretet, az nem szabadkőműves, ha be is jutott valamelyik páholyba, akiben pedig megvan, azt maguk közé tartozónak tekintik a „testvérek” akkor is, ha nem tagja a szövetségnek. Az igazi szabadkőművesnek a

szeretet fegyverével kell harcolnia még ellenségei ellen is. Szeretettel – de harcolnia! A felvilágosítás munkájával kell síkra szállania. A szabadkőmívesi értelemben vett jónak legnagyobb ellenségei: a tudatlanság, a babona, az előítéletek ellen. De épen ez az a munka, melytől a sötétség védői a legjobban rettegnek. Ezért küzdenek ellene olyan gyűlölettel, ezért használják ellene olyan gyakran még a rágalomnak nemtelen fegyvereit is.

Szabad- Minthogy tudják, hogy az emberek milliói-
 kőművesség nak meggyőződése szerint vallásos érzés
 és vallás. nélkül nincs jó ember, nincs erkölcsös
 ember: meg nem szűnnek hirdetni, hogy
 a királyi művészet, halálos elszántsággal küzd az embernek
 legnagyobb vigasztalója: a vallásos meggyőződés ellen. A
 szabadkőművesség, melynek álma: a legfőbb jó megvalósítása,
 melynek lelke a szeretet! A szabadkőművesség, melynek leg-
 régebbi, a régi kőfaragó műhelyek titkos ládáiból felszínre
 került törvényei, (old charges) ezekkel a szavakkal figyelmez-
 tetik a testvért első kötelességére: „A szabadkőművest hivatása
 arra kötelezi, hogy az *erkölcsi törvénynek engedelmeskedjék*;
 és ha ezt a művészetet érti, nem lehet sem nem lehet *együggű isten-
 tagadó*, sem vallástalan léha.” És vallás ellenes volna a szabad-
 kőművesség, melynek tagjaitól ugyanezek a törvények, mindenk
 előtt azt követelik, hogy *jó és hű, becsületes és igazságos*
 férfiak legyenek.. Követelik tőle tehát a legmagasabb ethikai
 elveket, vagyis azokat, melyeket *minden* vallás hirdet.

Melyeket *minden* vallás hirdet. . .

Ez, ez bántja épen az elfogultakat, akik a vallásnak
 betűihez, de nem szelleméhez ragaszkodnak és ebbe kapasz-
 kodnak azok, kik semmit sem hisznek igazán, de nagyon jó
 palástnak tartják a legszentebbet, a hitet is arra, hogy elta-
 karják vele lelkük sötétségét, melyben csakis a gyűlölet világít.

A szabadkőművesség legfőbb célja, hogy az emberi lélekben
 elrejtett kincseket felszínre hozza, a legtökéletesebb formába
 idomítsa ... és épen a hit ellen törne, mely véle közösen hirdeti
 a szeretetet, a testvériséget, az emberiség egységét?

Légyen ember embernek testvére ... Mi segíthetné a szabadkőművességet jobban ennek a céljának megvalósításában, mint annak a hitnek vérré válása, hogy egy atyának vagyunk mindnyájan gyermekei, *egy* atyának, aki nem egyesek, nem kiváltságosak, hanem minden élő számára teremtette a viiágot, teremtette minden szépségével, minden gazdagságával és kincsével együtt!

Mihez kell nagyobb hit, mint a szabadkőművességhez, mely elérhetetleneknek látszó álmokért küzd évszázadok óta, mely száz és száz év múlása után egy hajszállal közeledett -csak a célhoz, de azért csak halad előre, halad megállapodás nélkül és megelégszik azzal a reménnyel, hogy új évszázadok multával, ismét megtett egy hajszálnyi utat.

A szabadkőművesség maga a hit... De nem egy hit! Nem egy nép és nem egy felekezet istenéhez fordul, hanem a világegyetem nagy építőmesteréhez, minden jónak és szépnek ősforrásához és nem törődik azzal, hogy tagjai ezt a legfelsőbb hatalmat Jehovának, világléleknek, energiának vagy akármi másnak nevezik is.

A szabadkőművesség magába foglalja a vallásokból jmiadazt, ami etnikai jellegénél fogva kapocs ember és ember között,, a mi bennük az, embernek nevelésére, erkölcsi tökéletesítésére, a magasba való emelésire törekszik. Csak attól fordul el, amit emberi rosszság vagy elfogultság miatt elválasztó, vizályt szító elemet kommentál beléjük. Aki a szabadkőművesi szövetségbe lép, annak hinnie kell az emberiség magasabb rendeltetésében, hinnie kell a szép és jó győzelmében, csak azt nem kérdik tőle, hogy milyen módon nyilvánítja lelkének ezt a benső, hitbéli szükségletét.

Mert a szabadkőművesség csak embert keres az emberben és szeretete melegével elolvaszt mindent, mi tőle elválaszthatná. Ezért engedékeny a rítus tekintetében még a maga műhelyeiben és templomaiban is és leghőbb vágya: vajha megértenék a tévelygők, hogy a felekezetek kereteinek sem az elválasztás a céljuk és hogy a vallások a maguk eredeti tisztaságukban, hasonlatosak a királyi művészet páholyaihoz: különböző szer-tartások ösvényein törekszenek közös célok felé.

forrasztó erő ékeli magát közénk, ahol félreértések disszonáns hangjai hallatszanak, ott a szeretet csillapító szavával újra harmóniába olvasztja azokat. És míg az osztály és politikai érdek olykor egymást pusztító fergeteggé fújja fel a szenvedélyeket, addig a kőműves a béke olajágát lengeti mindenütt és a harcok zsvijába engesztelően hangzik bele szózata: szeressétek egymást. . . testvérek vagytok . . . kétszeresen is testvérek!

A törvények, a bennük foglalt ethikai mennyiség arányában járulnak hozzá az országok boldogságához! És míg a hatalom büntetések kiszabásával igyekszik minden polgárt megtartásukra kötelezni, addig a szabadkőműves törekvése oda irányul, hogy a lelkek benső szükségletévé tegye ennek a kötelességnek teljesítését. Arra törekszik, hogy minden embernek a maga lelke legyen a törvénykönyve, még pedig olyan kódexe, mely sokkal többet foglal magában a törvényhozókénál. De azért egy tekintetben igazuk van azoknak, akik a kőművességet a törvényellenes intenció abszurd vádjával illetik, a mennyiben egész tevékenysége valóban oda irányul, hogy a törvények egyáltalán feleslegessé váljanak!

Mily megnyugtató tudat az államokra, hogy a láthatatlan, jutalmat nem kívánó segítőknek százai és ezrei állanak mögötte! És ott állanak a közélet minden ténykedésénél, minden megnyilvánulásánál. Ott, hogy átszellemítő, átfinomító fluidumokat beleömlésszék a tettekbe és alkotásokba. Durva kezek emelkednek fel olykor, hogy zúzva csapjanak le kész remekekre, vagy közhasznú tervekre, mikor egyszerre csak szelíden ereszkednek alá, hogy simogatássá lágyuljon a bennük összehalmozódott erő. Senki se vette észre, hogy szabadkőművesi kar nyúlt a kéz után és hogy ennek szelíd érintése állította meg romboló munkájában.

Ám ha kell, energikusabb fegyverekkel is szembe száll a szabadkőművesseg az ilyen romboló munkával. De munkája akkor sem fondorlatos. A meggyőzés, az agitáció, a felvilágosítás fegyvereit használja azok éjjen kik a haladás, a fejlődés folyamatának gátat vetnek. Küzdelmében ellenségeinek

az a fenyegető kiáltása sem állítja meg, hogy tilos útra lép, mert a politikába avatkozik. Ki ne tudná ma már, hogy a társadalomnak nincs olyan kérdése, mely valamilyen szállal össze ne függne a politikával? Nincs-e politikai vonatkozása az iskola- és munkásügynek éppen úgy, mint a közegészség-, a gazdasági és a társadalom életére kiható ezer más problémának. A reakció mindegyikben megtalálja azt a pontot, melyből megakasztó, hátráltató munkáját sikerrel végezheti. Amit a reakció a maga szempontjából nem tekint politikának, mért válnék azzá, mihelyt a szabadkőművesség: munkájának megakasztására törekszik? Ha nem politika az ifjúságnak felekezeti csoportokba való tömörítése, mért volna politika az olyan egyesületek istápolása, melyek a jövő generációba, az elfogulatlan tudomány szeretetét igyekeznek beleoltani? A szabadkőművesség igen is megtesz mindent a retrógrád üzemek ellensúlyozására, az emberi társadalom fejlődésének előmozdítására, a mitől azonban szabályainak értelmében és saját világfelfogásánál fogva is tartózkodik: az a napi politika. Amit nem enged szentélyeibe betolakodni: az a pártszellem, a szűk körű klikkszempontról és mindaz, a minnek a rugója az általános nagy emberi érdekekkel nem törődő egyéni- vagy osztály-érdek. Síkra száll mindenért, ami a közösségre nézve jelent haladást és távol tartja magától mindazokat a törekvéseket, melyeknek irányítója a kicsinyes önzés. A szabadkőművesség a maga tisztultabb világfelfogásánál fogva irtózik a túlekedő piaci politikától – de résen van, nehogy ez az általános emberi érdekeket sértse, nehogy gátat vessen a haladásnak és megakassza a tudomány előretörését, a világosság terjedését. És így a szabadkőművesi munka nem államellenes – hanem csak reakció ellenes. A szabadkőműves nem megdönteni, hanem egészségessé akarja tenni az államot. Nem elnyomott, rab-szolga sorsban és tudatlanságban sínylő polgároknak látja az állam támaszait, hanem szabad, független, felvilágosodott hazafiakban. Annak a politikának tehát, mely boldog, erős, gazdag államot akar, a szabadkőművesek a legbuzgóbb segítői.. . és modern, a nép és ország javára törekvő politikus

és uralkodó szeme előtt lebeghet-e más ideál? Annyira nem, hogy még a legreakciósabb, tisztán osztályérdekeket képviselő államférfiú is a népjólétét, a köz javát, a demokráciát hirdető jelszavakkal igyekszik pozícióját megerősíteni, kormányzásának szimpátiákat biztosítani.

Mélyen átérezte a szabadkőművességnek az állam, a haza szempontjából való nagy jelentőségét Nagy Frigyes, midőn 1777 február 24-ikéről keltezett, a berlini „Royal York” páholyhoz intézett levelében ily lelkes szavakra fakad: „Az a társaság, mely csak azért dolgozik, hogy államaimban a legkülönfélébb erényeket vesse el és növeszsze nagyra, mindég számíthat pártfogásomra. .. Nem lehet ennél dicsőségesebb kötelessége fejedelemnek és én részemről mindvégig híven fogom teljesíteni.”

Valóban erényvető és növesztő intézmény a szabadkőművesség ... és az angol, a svéd királyi ház, a német császárok háromja is, nemcsak emberi meggyőződésből, hanem fejedelmi okosságból is forrt annyira össze, a királyi művészet szövetségével. A szabadkőművesség csak szabad férfiakat vesz fel kötelékébe, de jó hazafi csak szabad ember lehet, kit le nem nyugöz sem rabiga, sem előítélet, ki belső szükségletből és nem külső kényszernek engedve dolgozik embertársai és a haza boldogságának nagy munkáján. Igaz, hogy a szabadkőműves nem tekinti a haza határát olyan falnak, melynél megszűnik szíve dobogni, melyen túl az embert nem tekinti édes testvérének, ki számíthat támogatására és számíthat szeretetére. Nem! A szabadkőművesi szeretetnek nincsenek határai... szétárad mindenfelé, ahol a lelkeknek melegségre van szükségük!

De vájjon a maga szűkebb családját kevésbé szereti-e az, akinek a szomszéd házból kihallatszó sóhajtás is fáj, akinek lelkét a szomszéd házban hullatott könnyek is égetik . . . Nem meséli-e el a múlt és jelen krónikája, hogy mint tör ki a nemzetek lelkéből a méltatlankodás felkiáltása, mint marcangolja a milliók lelkét a fájdalom, mert valahol, messzi távol, egy kis, majdnem ismeretlen nép, hal vértanú-halált nagy és nemes eszméért...

Ám a szabadkőmívesi szív nemcsak a jajkiáltásra dobban meg, hanem megmozdul, mint az aeolhárfa akkor is, ha a leghalkabb sóhaj szellője érinti húrjait. A szabadkőmíves hű fia hazájának, mert a hűség lelkéhez nőtt, a szabadkőmíves apostola a hazafiságnak, apostola nemcsak szubjektív impulzusokból, hanem azért is, mert tudja hogy a hazafiság ama nagy érzések közül való, melyek az embert magasabb légkörbe viszik, dicső tettekre lelkesítik és felülemelvén őt a hétköznapiságon: lelkét tisztítják, ami a szabadkőmívesi munka egyik célja!

Az, hogy az embereket hazája határain túl is boldognak szeretné látni, hogy a békét olyan hatalmas fává kívánna megnöveszteni, mely nemcsak hazája, hanem széles e világ minden népét, minden emberét beborítja árnyékával: nem teszi hazája iránti szeretetét kevésbé forróvá, kevésbé lángolóvá.

Hiszen a nagy és hatalmas uralkodók is a békét kezdik népeik elé ideálul kitűzni... és ebben a törekvésükben im újra a szabadkőmívesek leglelkesebb támogatóik, a szabadkőmívesek szerszáma serénykedik legjobban azon, hogy ez a meggyőződés, gyökérverésre alkalmas talajra találjon a lelkekben! A béke, az egyetértés, a szeretet zászlóhordozói ők, de magasztos eszméjük szárnyain a magasba emelkedvén: még a legkiválóbb alkotásokon is észreveszik ezeknek mivoltukban rejlő, hivatásukból folyó, a legmagasabb etika és az emberiség szempontjából való fogyatkozásait, és vállvetve dolgoznak ezeknek eltüntetésén, vagy legalább mérséklésén. És ez éppen a szabadkőmíves Iegfenségesebb munkája! Bármily neve legyen is a falnak, mely az embert, az embertől elválasztja, emelte legyen akár felekezeti előítélet, akár nemzeti versengés, akár valamely párt vagy osztály érdeke, a szabadkőmívesnek, a falon a helye, hogy egyik kezét jobbra, a másikat balra nyújtsa, hogy láncszemként kapcsolja össze, a két oldalon levőket, hogy rajta keresztül egybe folyjon a szíveikből kiáradó, de egymást meg nem találó szeretet!

Ott áll magasan a küzdők felett és törekvéseiknek azokat a szálait kémleli, melyek nem speciális érdekek jellegét hordják

magukon, keresi, hogy lassan-lassan egybeforrassa, egybeszöje, hogy egykoron, talán évezredek multával, mint az egész emberiségnek árnyat és pihenést nyújtó lugas boruljon följük. Mint óriási szellemlugas, melyben egynek erezi magát, ami különben elkülönített, melyben az elválasztottak együttes erővel dolgoznak azon, ami céljaikban közös, együtt azon, ami minden erkölcsi tökéletesedésnek feltétele . . . együtt és egygyé válva a testvéri érzésben és az eszmények szeretetében!

A szabad-
kőművesség,
az általános
etika, az
emberiség
mívelődése és
haladása
szempontjából.

Milyen nagyszerű, milyen lélekemelő távlat. Kor, amelyben a szellemi törekvések egybe folynak, mint valami óriási, beláthatatlan áradat, mely az emberiséget, mint rengeteg hajót viszi az erkölcsi tökély, a tiszta boldogság partjai felé. Kor, amelyben nem lesz a jónak semmiféle gátja, mert a felvilágosodott embermilliók, egybe forrván a szeretetben, elhárították maguk elől. Ami ma mint előítélet, mint megrögzött elfogultság, makacs falak ezreként tartja vissza tisztultabb etikai elvek hullámain, már rég porrá omlott a kőművesek nem pihenő kalapácsütései alatt. A lelkek mind nyitvák a fény és világosság befogadására.

Nagyszerű távlat... és nem elérhetlen álom, mert a szabadkőművesség egyre dolgozik megvalósításán. És tudatosan, a sokoldalú munka minden részletét szétosztva, minden részletének szerető figyelmet szentelve, *csakis* a szabadkőművesség. Nincs kivülről intézmény, mely speciális kereteken túlemelkedve, az összesség etikai tökéletesítésén dolgozna, mert amennyiben a vallásokban, eredetileg benne rejlik ez az intenció, megfosztották érvényesülésének lehetőségétől a felekezeti szempontoknak előtérbe tolásával, a dogmáknak elválasztó keretekké való kiélesítésével, az egyedül üdvözítés elvének a lelkekbe való kapcsolásával. A mindenek lelkét megneemesítő etikai igazságoknak uralkodóvá tételén, azoknak az igazságoknak általános érvényesítésén, melyekről már Szent Ágoston meg-

mondotta, hogy a világ kezdete óta mindég meg voltak, csak a királyi művészet dolgozik fáradhatlanul.

Ha a szabadkőművesség nem volna, nem volna meg, mint szövetség, akkor ezeknek a nagy etikai igazságoknak, melyek minden nép és minden nemzet erkölcsi hitvallásának leszűrődéséből alakultak ki, csak elszórt, elszigetelt harcosai volnának, míg így rendszeres, lelkes hadsereggel küzdik ki diadalukat. Azzal a hadsereggel, mely minden kulturális törekvés előőrseit szolgáltatja. Azzal a hadsereggel, mely világosságot teremtő küzdelmében utat vág csákányával a mívelődésnek, mert jól tudja, hogy ez a világosságnak leggazdagabb forrása. A tudós feltalál és felfedez, a művész, szépségével lebilincselő formát ad az anyagnak, a gondolatnak – a szabadkőműves pedig gyúrja, faragja magát az emberi lelket, hogy fogékonyra tegye az eszme, az igazság, a szépség befogadására. Mert a szabadkőművesi kéztől megmívelt lélek, önmagába való elmélyedésében, megismervén, hogy maga is az igazságnak és szépségnek egyik forrása, szomjazva veszi fel magába, a szépségnek és igazságnak máshonnan hömpölygő áradatait is. Szomjazva veszi fel és ás neki új medreket, hogy végre elöntsön, elárasszon mindent és megtermékenyítse a lelkeknek végtelen világát.

Kiváló szabad- A királyi művészetnek az etika, a mívelődés és haladás szempontjából való, nagy jelentősége – minden időben hatalmas ösztönzője volt az emberiség kiválóinak arra, hogy nem elégedvén meg a szabadkőművesi érzéssel, a szabadkőművesi gondolkozással és tettel, a szövetségbe való tényleges belépésükkel is dokumentálják, az eszméhez való ragaszkodásukat, az eszméért való lelkesedésüket... Beléptek, hogy ne elszigetelten, hanem a rokonérzésűekkel együtt, szoros táborban küzdjenek a jövőért. És ha a kőművesség végig tekint hadseregének sorain, új erőt és bátorságot, új lelkesedést és kitartást önt beléje szellemi korifeusainak óriási száma, vezető tábormokainak kiválósága. Férfiakat lát, kinek minden lépése a szabadkőművesi eszme egy-egy diadala volt, férfiakat, kik embertársaikat mért-

földekre vitték előre a tökéletesedés útján, férfiakat, kiknek nagysága nemcsak a szabadkőművességet hatotta át, hanem aki előtt az emberek milliói hajtják meg a tisztelet zászlaját.....

Félszáznál több olyan név mellett, melyek viselőit, a császári, királyi, fejedelmi vagy hercegi korona díszítette, ott látjuk a szabadkőművesség láncában, a népek sorsát intéző nagy államférfiak, politikusok egész végtelen sorozatát... Mind megállották helyüket a királyi művészet magasztos küzdelmében és milliók érezték a lelkükből áradó szeretet melegét... *II Frigyes, III. Frigyes, I. Vilmos* épen úgy megtették kötelességüket, mint *Gambetta, Garfield, Cremieux, Lafayette, Mac Kinley*, és a többi száz, a kiknek tetteiről a történet számot be az utókornak! Vagy kell-e méltatni *Kossuth* Lajosnak szabadkőművesi érdemeit, aki a szabadság, a függetlenség, a testvériség és egyenlőség eszméinek győzelemre jutásáért küzdött egy egész hosszú életen át szakadatlanul! Küzdött a szó és írás hatalmával, küzdött dicsőségesen és diadalmasan! Aki szavának varázsával hadseregeket teremtett elő a semmiből, aki lelkének tüzét beleöntvén nagy eszméi harcosaiba, csudát csudára mívelt és akinek neve ott cseng az idők végéig a magyar nép dalaiban és az egek urához való fohászaiban! És ki gondolhatna megindultság nélkül *Klapkára*, a komáromi oroszlánra, *Andrássy* Gyulára, a magyar szeretetreméltóság, okosság és jószív megtestesülésére, *Garibaldi*ra, az olasz sásra, *Washington* Györgyre, az északamerikai Egyesült Államok függetlenségének első megalapítójára, a nagy hősrre, önzetlen hazafira, a polgári erényeknek erre a mintaképe.

És ott látjuk a láncban, az emberiség nagy vigasztalóit és tanítóit, a tudósokat, a költőket és művészeket, amint dicsőségben egymással vetekedve, szórják lelkük kincseit a koldus emberiség elé . . .

Szóljunk a mi Kazinczynkról, a magyar nyelv és irodalom halhatatlan reformátoráról, a nyugati kultúra magyar úttörőjéről, ki folyóiratában – melynek szabadkőművesi nevét adta – az *Orpheus*ban, mint új próféta, hirdeté az emberszeretetnek, a testvériségnek és türelmességnek ígét... Vagy emlékezzünk

meg munkatársairól és szabadkőmíves testvéreiről: gróf *Ráday* Gedeonról, *Bacsányi* Jánosról, *Horváth* Ádámról, *Aranka* Györgyről? . . . Felesleges, minden magyar ember jól tudja, hogy kik voltak és mit tettek, épen úgy, mint a hogy mindég kegyeletes érzéssel fogunk gondolni *Báróczy* Sándorra, a magyar testőrség kapitányára, *Fesslerre* és *Katona* Istvánra, a kiváló történetírókra, *Dayka* Gáborra, az elsők egyikére azok közt, kik költészetükben nemzetiességre törekesznek, *Kölcsey* Ferencre, ki a himnuszszal ajándékozta meg nemzetét, *Kármán* Józsefre, ki „Fanni hagyományai-”ban olyan megható színekkel rajzolja egy megtört szív történetét és olyan lelkesedéssel védi a szív érzésének jogát.

Mind igaz szabadkőmívesek voltak, talán nem olyan nagy tehetségűek, de ép olyan nemesen gondolkodók, ép olyan nagyot érezők, mint a külföld költő-óriásai, de nekünk drágábbak, mert az emberiség nagy fájdalmait siratván, hangjukban ott remegett a mi külön, a mi mély, a mi évszázados magyar fájdalomunk . . .

A külföld költő-óriásai. .. Döbbenet száll meg bennünket, amint megjelennek magasztos alakjaik . . . Meg *Lessingnek* szelleme, kinek „Bölcs Náthán”-ja eddig utolérhetlen apológiája a vallási türelmességnek és aki egész életét az igazságért való viaskodásnak szentelte. Ám valamennyi fölött kimagaslik *Goethe* a nagy világosságostó és *Voltaire* az előítéletek rettenthetlen irtója ... És *Klopstockról*, *Körnerről*, *Lamartinéről*, *Kleistről*, *Rückertről*, *Scott* Walterről, *Schillerről*, *Freiligráthról*, *Bömeről*, *Bürgerről*, *Herderről*, *Wielandról* és *Kiplingről*, *Zoláról* stb. stb.-ről sem kell az irodalom ismerőjének bővebben szólni, aranybetűkkel van a nevük oda beírva!

Vagy ismertessük-e a szabadkőmíves tudósoknak, filozófusoknak működését? Magyarazzuk meg, hogy ki volt *Pestalozzi*, *Schliemann*, *Palszky* Ferenc, *Bluntschli*, *Fichte*, *Franklin*, *Brehm*, *Litré*, *Oncken*, *Gordon*, *Brugsch*, vagy milyen részük van az emberiség nevelésében, vigasztalásában az olyan művészeknek, mint *Thorwaldsen*, *Mozart*, *Haydn*, *Kean*, *Liszt*, *Sullivan* és a többi száz, ki a szabadkőmíves templom két legerősebb

oszlopát: a bölcsességet és szépséget annyi tehetséggel, annyi lelkesedéssel támogatta? Az ő nevük messzire kihangzott a királyi művészet műhelyeiből, az ő nevükhöz annyi fény tapad, hogy ezer sugárt szórva ragyog keresztül a szerénységnek és visszahúzódásnak azon a fátyolán, melylyel csendes és zajtalan munkálkodását, olyan gonddal takarja el a világ tekintete előtt a szövetség.

Ha csak egy futó tekintetet vet is a nem szabadkőmíves ezeknek a neveknek sorozatára, önkénytelenül is arra kell gondolnia, hogy az a munka, melynek előmozdítására, a szónak és tollnak ezek az óriásai szövetkeztek, csak dicső és fennséges és elsősorban szellemi jellegű lehet... Munka, melynek sikeres végzésétől az emberiség legdrágább javai függnék, és amely felette áll az egyes ember kicsinyes érdekeinek . . . Ám, hogyan értse meg, hogy mi lehet ennek a munkának lényege, mikor olyan zajtalanul folyik a jól elzárt műhelyekben, mikor szemmel nem tudja semmiféle megnyilatkozását észrevenni. Azaz, dehogyan nem. Nem egyszer látta, hogy emberek, kik a nyomorúsággal való rettenetes küzdelemben összeroskadtak, egyszerre csak felemelkednek és új erővel indulnak neki a harcnak. Ki állította talpra? Honnan jött a váratlan segítség? A kérdésre nem felel senki . . . Ám a láthatatlan kéz minduntalan újra jelentkezik és mind többen vannak, akik áldják! a láthatatlan kéz . . . Honnan nyúlik ki” hol kémlelik gondosan elfüggönyözött ablakok mögül, hogy hol jajong legkeservesebben a fájdalom, hol legégetőbb a seb ...

Valahonnan . . .

És a stereotip felelet oda irányítja végre a kíváncsiak figyelmét, ahol szakadatlanul folyik a munka, de hogy milyen munka, szó nem árulja el.

És akik nem tudnak a szabadkőmívesség megnyilatkozásából többet észrevenni, mint a jótékonyságot, megnyugosznak abban a hitben, hogy nem is tesz egyebet! És ezek vonogatják vállukat! Mire való a többi cifraság? ... A páholy, rítus és a titok . . .

Van sok ezer más jótékony intézet is, mely nyílt ajtók mellett segíti a szegények ezreit! Egyesület, mely menedéket nyújt a lábbadozónak, mely kenyeret ad az éhezőnek és amelynek tagja lehet mindenki, kit szíve oda húz és ki anyagilag is kész támogatni céljait.

Sokan nagyon sokan vannak, kik így gondolkoznak a kőművességről. És érthető! Mert céljai olyan fenségesek és olyan szubtilisak, hogy a gyakorlatlan szem nem látja meg és ha igen, értelmetlenül tekint feléjük. Ám a jótékonyosság, mely olykor csak a pillanatnak szól, mely éhességet csillapít, mely olykor szörnyű jajkiáltást némít el: mindenkinek figyelmét meg tudja ragadni!

Szabadkőművészi jótékonyosság. Külföldi alkotások, Az a kéz, mely könnyeket törül, az a kéz, mely letörli a forró homlokról a verejtéket, mely kiragadja a félig elmerültet az örvényből, igen a segítő, a támogató, a vigasztaló kéz, ott van a páholyokban, de nem a *jótékonyosságért* van ott. . . hanem érte *is* . . . Aki azt hiszi, hogy *csak* érte, az nem értette meg a szabadkőművességet, még akkor sem, ha felavatott tagja a királyi művészet szövetségének. A szabadkőművesség a lehető legnagyobb mértékben gyakorolja a jótékonyosságot, mert emberszereteten épült, mert minden emberben testvért lát, de ez nem lényege működésének. Nem lényege, csak *egyik* természetes következménye. Nem célja, csak eszköze, melylyel elhárítja azokat a nagy akadályokat, melyek lélekmívelő munkája elé hárulnak. A szenvedés, a nyomor, a fájdalom, mint sötét hullámok ragadják magukkal a lelket és nem hagyják megpihenni, nem jut olyan perchez, melyben önönmagába merülhetne el vagy amelyet szelleme nevelésének szentelhetne. És e nélkül nincs megismerés, nincs tökéletesedés, nincs haladás! Ezért folytat a kőművesség engesztelhetetlen harcot a lélek e félelmetes háborgatói, a szellemi gyarapodás és a jólézés e gátlói ellen, folytat nem egy fajtájuk, de valamennyi ellen, nem úgy, mint a többi emberbaráti intézmények, melyek mindegyike az emberi nyomornak más-más

hajtását igyekszik lenyesni... *Ebben* a különbségben, a szabadkőmívesi jótékonyosság egyetemes jellegében, nyilatkozik meg éppen a kőművesség magasabb szempontja, és megnyilatkozik abban is, hogy míg a humánus intézmények, az emberi nyomornak jelenségeit, mint következményt igyekeznek eltüntetni, addig a szabadkőművesség, e jelenségek okainak megszüntetésére törekszik, azt akarja, hogy a jótékonyosság feleslegessé váljon, hogy az emberi társadalomnak belső alakulása, és az egyes ember erkölcsi struktúrája, lehetetlenné tegye a nyomor mérges gombáinak kinövését és rettentő elszaporodását.

És bár így a szabadkőművesség csak mintegy másodszorban küzd a szegénység, az ínség, a szenvedés ellen, mint gát ellen, mely tulajdonképeni feladata teljesítésében akadályozza, mégis milyen nagyszerű az arzenálja.

Nincs az emberi nyomornak az a megnyilatkozása, mely ellen ne kovácsolna fegyvereket . . .

Maguk a németországi páholyok több mint hat millió márkányi jótékonyági alapot gyűjtöttek össze és évenként egy fél millió márkát fordítanak segélyezésre. Nagyszerű intézményeik közül is kimagaslik a „Schwesternhaus”, mely részben pénzzel támogatja elhalt kőművesek özvegyeit, részben állandó otthont nyújt nekik. Méltán sorakozik melléje a hamburgi 1737-ben alapított „Szabadkőműves-kórház,” a nürnbergi iparpártoló társaság. Arányainak nagyságával, berendezésének mintaszerűségével méltán vonja magára szabadkőművesi jótékonyággal foglalkozó figyelmét az amsterdami (1806-ban alapított) vakok-intézete, a stockholmi gyermekmenhely, a christianstadti, a gotenburgi és karlskronai gyermek-nevelő intézet. Anglia szabadkőművesi intézményei közül, Londonnak elaggott és elszegényedett testvérek számára alapított menhelye, nagy szabadkőművesi jótékonyági intézete és az 1738-ban épült edinburgh-i kórház hirdetik különösen a páholyok segítségére mindég kész áldozatkészségét! Franciaország, nagyszerű „Maison de secours „-jávai, a segítség házával és a polgári nevelés, az „Éducation civique” céljára szervezett új társulatával hirdeti, soha nem fáradó szabadkőművesi buzgal-

mát. És ennek az utóbbi szervezetnek megnevezésével, elértünk a szövetség fegyvertárának legértékesebb darabjaihoz. Azokhoz az intézményekhez, melyekben már világosan mutatkozik a magasabb szabadkőmívesi intenció, melyekben a jótékonyt már aranyszálakként szövöi át, a királyi művészet nagy célokra törő szelleme: értjük a szövetség nagyszerű nevelési alkotásait. Azokat a virágzó intézeteket, melyekben a jövő emberét, a gyermeket veszi gondozás alá a szabadkőmívesi kéz. Korán, mielőtt még bevonná lelkét az a kemény kéreg, melynek letördelése olyan nagy munkájába kerül a szabadkőmívesi kalapácsnak. Ez embernevelő intézetek sokaságából melyiket említsük? A lipcsei vasárnapi iskolát, vagy a drezdai nevelőintézetet, mely eddig 5000 szabadkőmíves érzésű ifjút bocsátott ki az életbe? Vagy azokat a német szabadkőmíves klubokat, melyek lefizetik a szegény gyermekekért a tanítás pénzét és így lehetővé teszik, hogy lelkük fogékonyvá váljék a világosság iránt? Szóljunk a szabadkőmívességnek minden országban szétszórt gyermekmenhelyeiről, népkonyháiról, árvaalapjairól, és ezernyi más intézményeiről, melyek mind a gyermekléleknek gondos megmívelését, kedélyének finomítását, szívének nemesítését tűzik ki céljukul? Szólanak helyettünk, a megmentettek tettei, szól helyettünk életük, gondolkozásuk, igaz szabadkőmívesi érzésük! De a nagyok lelkéhez is közel kell férkőzni és ezért alapítja a szövetség sorra hatalmas népkönyvtárait, a felnőttek oktatását célzó egyesületeit és ezért szervezte az egyik londoni páholy a „Lodge of instruction „-ját a tanítás páholyát! Hogy a kőmívesség milyen szeretettel, milyen lelkesedéssel fejleszti ezeket az intézményeit, azt a legmeggyőzőbben azok a rengeteg pénzáldozatok bizonyítják, melyeket érettük hoz. Hogy csak néhány adatot említsünk, a londoni szabadkőmívesi leányiskola 21405 font sterlinggel rendelkezett 1897-ben, míg a fiú-iskola alapja 23304 font sterlingre rúgott, úgy, hogy csak ennek a két intézetnek 1,727088 koronát juttatott az angol szabadkőmívesek buzgósága! De mind ezek az intézetek, ezek az összegek még halovány képét sem tükröztetik vissza, a szabadkőmívesi jótékonyt. Hogy ne legyen

pillanat, melyben a szabadkőmíves megfélekedzik embertársai nyomorúságáról, a páholyok, a jótékonyásznak tettével, az özvegyekről, a szegényekről való megemlékezéssel fejezik be munkájukat. Minden testvér elé odatartják a perselyt, hogy ez figyelmeztesse a sors szeszélyeire, mely egy embert simogat, a másikat pedig a porba sújt. Még a szabadkőmívesi lakomákon is minduntalan felhangzik a mementó, hogy a vigasságnak helyéről oda szálljon a kőmíves lelke a fájdalomtól vonagló, az éhező, a gyásztól lesújtott, a nyomorult fekhelyén lázálmokat kergető testvérhez. És hogy ez a mementó, nem üres, pusztában elhangzó szó, arról ezerek hálaimája tanúskodik. Aki nem tudja mi a szabadkőmívesi lelkesedés, az mesének, a fantázia szüleményének vélné egy angol szabadkőmívesi lapnak azt a hivatalos tudósítását, hogy egyetlen ilyen lakomán két és fél millió korona gyűlt össze egy árvaház céljaira . . .

A szabad-
kőmívesi
titok.

És ezt a lázas, ezt a pihenőt nem ismerő munkát a titoknak sűrű fátyola alatt végzi a szabadkőmívesség. Profán szemet nem enged bepillantani műhelyeibe, és ezt a tény

megint csak fegyvernek használja ellene ezernyi ellensége.

Mért félne – mondják – a napvilágtól az, ki becsületes munkára fordítja idejét? Mért félne a napvilágtól, kit nem bánt a lelkiismeret?

Ha a szabadkőmívességet nem hatná annyira át a komolyság, ha hivatásának méltóságában nem riadna vissza a kibúvóktól, röviden felelhetne ellenségeinek: nem a napvilágtól, hanem a sötétség elől húzódom vissza műhelyeimbe. Ez igazság volna, de nem az egész igazság. Ha felelni akar a kérdésre, mindenképp előt kell tisztáznia, hogy mennyiben titkos szövetség egyáltalában? . . . Alapszabályait mindenhol helyben hagyta a kormány, történetét a könyvek százai fejtegetik. Keletkezésével, fejlődésével a nem kőmívesek egész serege foglalkozik és magának a kőmívességnek legnagyobb érdeke, hogy megismerjék belőle a megismerhetőt, de megismerjék igazán.

Ám műhelyeibe nem enged be senkit, akit nem avatott tagjai közé. Az akadékoskodók csodálkoznak ezen az eljárásán, de mitsem törődnek azzal, hogy az egyesüléseknek ezre áll fenn, melyek zárva tartják tanácskozásait idegen előtt. Igen, de a jelek, melyekről a szabadkőművesek egymásra ismernek? Nos ezek . . . ezek valóban a szabadkőművesség titkai és titoktartást kíván tagjaitól ezenkívül mindarra vonatkozólag, ami a kőművesség ősrégi szertartásaira, szokásaira és a páholy tanácskozásaira vonatkozik. Ez ki is meríti aztán a szabadkőművesi titkot. A titkot, mely szóba foglалható, de nem azt, ami ki nem mondható, csak sejthető . . . Titkoztatosság és rejtelem árad ki eszméjének mélységeiből, melyekbe elmerülhet ugyan a kutató lélek, de felszínre kerülve nem tudja elmondani, hogy mit látott odalenn, hová nem hallatszik le az élet vásári zsvajja, hová nem hatol le a szem. Az emberiség újjá alakításának, nemesebbé tevésének eszméje! A teremtésnek egy második gondolata, melyben világok szunnyadoznak! Ki merné magyarázni, hideg, józan szavak keretében foglalni! Kérdezzétek meg a művészt, hogy miképen teremt... és megdöbbenve fog reátok nézni! Még ha akarná, sem tudná titkát elárulni, amint nem tudja a kőművesség titkát sem elárulni senki. Aki megkísértené, az nem is sejténé és aki sejti, azt hallgatásra inti a szent misztérium. Vagy nem művészet-e a kőművesség? hiszen ép úgy, mint az, az emberben rejlő istenit igyekszik megszólaltatni és kifejezni. És nem borul-e az ilyen szent törekvésre magától is a rejtelmesség fátyola? Ott lebeg ez a rejtelem, minden felségesen, ott a szobán, melyben lélek készül elhagyni hüvelyét, ott a halálnak csendes csarnokain, a néma temetőn. Misztérium borul a születésre, misztérium az elmúlásra, mindenre, miben hallhatatlan szellem-nyelven szól hozzánk az isteni....

És ez a szellem árad szét a műhelyekben is. Hogy ne őrizné hát ajtóit a szabadkőműves? Hogyne félne attól, hogy profán hallhatja meg a még egészen ki nem forrt eszméket, melyeket nem értene meg és melyek visszhangot nem keltenének lelkében. De nem csak az a veszedelem fenyegetné a szabad-

kőműves terveket, hogy félreértenék, hogy az avatatlanok nem támogatnák, hanem az is, hogy rossz indulatúak tönkretennék, ami csak félig kész. És hány olyan az emberiség, a társadalom javára törekvő eszme merül fel a páholyokban, melyek befogadására még nem érettek meg a tömegek, vagy amely eszmék maguk sem értek meg annyira, hogy érvényesülhetnének a gyakorlati életben. A mag életképes lehet, de künn rossz az időjárás. Ilyenkor, fejtette ki egyszer a magyar szabadkőműves-ségnek egy ékesen szóló főmestere, a páholyok humuszának kell ezt a magot megőriznie, megvédenie, míg odakünn elmúl a fagy, kisüt a nap. A szabadkőművesi titoktartás talajában nem egyszer évtizedekig érett és fejlett a mag, míg eljött az ideje. És bizony nem egy olyan volt közöttük, melyből terebélyes fa nőtt ki, olyan, melynek gyümölcseit egész népek és nemzetek élvezték későbbben.

De nem csak künn, hanem benn is érheti kár a szabadkőművesi vetéseket. Nem csak a rossz, hanem a kontár kezén is kárt vall a műremek. Azért vizsgálja meg a kőművesség olyan aggódó lelkiismeretességgel azt, ki soraiba kívánczik. A jó tethez, jó ember kell, jó és erős, aki helyét megállja! És ezért oly szent előtte jeleinek titka! Ez óvja meg attól, „hogy a műhelyen kívül, az élet kusza ösvényein tévelyegve se bizza avatatlanra, nagy, boldogító terveit. A jó, derék, magános úton halad rendesen. Nem özönlének köréje segítők, mint a gonosz köré és sokszor szállja meg a csüggedés. Ám a jel megmenti a kőművest az elszigeteltségtől, a jel lehetővé teszi, hogy mindég és mindenhol alkalmat találjon az együttes, a vállvetett munkára! A jel lehetővé teszi, hogy a világ bármely részében segítségére siessen a jó harcosainak és hogy ő maga is segítőkre találjon.

És van-e szebb, mint a jó tett, melynek nincs gazdája. A jó, melyet láthatatlan kéz oszt és így megkíméli a nyomorultat a pirulástól.

És láttatlanul gyakorolja a kőműves a jót, mert tudja, hogy míg titokban marad, addig olyan, mint a rejtett erdei csermely, susogó fák lombja óvja, porszem sem jut tükre

ezüstjére. Ám, ha szabad helyre ér ki, ember és háztömegek közt hömpölyög tova, akkor mindenfelől hull belé a sár és ember-kezek belé mossák szennyüket.

Ám a szabadkőműves-kezet nem csak a szegények, a nyomorultak áldhatják láthatatlanságáért, hanem a társadalom a maga egészében is. Mily megnyugtató tudat rá nézve, hogy a méhében settenkedő rossz felett ott lebeg állandóan ez a kéz. A rossz felett, mely vele szemben tehetetlen, mert nem tudja hol van, merre támadjon rá. Merészsége csökken, bátorsága fogy, mert mindég félhnie kell, hogy ott van mögötte a láthatatlan hatalom, mely figyelni cselekedeteit!

Rituálé, És nem érti a szabadkőművességet az sem,
szimbolizmus. aki a szimbolizmusért, a rituáléért ítéli el.
Ősrégi idők tiszteletreméltó hagyományai
ezek és mint ilyenek a szabadkőművesség
leghatásosabb nevelő eszközei közzé tartoznak.

Rituáléhoz és szimbólumhoz hosszú évszázadok dicsőséges szabadkőművesi munkájának emlékei tapadnak, bennük mind élnek és követésre serkentenek. A mester ajka olykor néma, de a szimbólum mindég beszél. Mert a szimbólum a megjegecesedett szó, a szimbólum a hangtalan bölcsesség, mely a múltak nyelvén tanít mindég új és új igazságokra...

Oszkár, a svédek királya azt mondotta egyik szabadkőművesi beszédében, hogy a szimbolizmus vize felett, olykor sötét, de soha sem átláthatlan köd ül... igaz! és aki átlát ezen a ködön, az meleg sugárt és tavaszi tájéket pillant meg. Rituálé és szimbólum közvetítő láncszemei a múltnak és jelennek, úgy, hogy a szabadkőművest az örökkévalóság és halhatatlanság eszméjével hatja át. Évszázadokra visszatekintve, nem lát holtakat, csak élőket, ugyanezeknek a szimbólumoknak hallgatóit és úgy érzi, hogy a munkán nem csak a föld élő testvéreinek, hanem a sírbaszállottaknak szíve is az övével ver együtt, nagy hatalmas dobogássá egyesülve.

És a mester szava lehet magasan szárnyaló, melyet nehezen tud követni a kezdő. Ám a szimbólum nyelve naiv

és egyszerű, mint a gyermeké és mindenki szívéhez, lelkéhez szól . . .

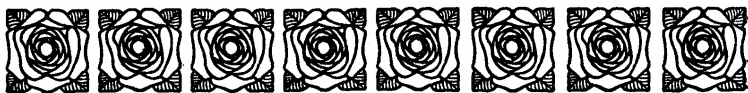
És mert nem a „ma”, hanem a letűnt évszázadok hangja hallatszik benne, az elmúlóban a maradandót, a tűnőben a változhatlant hirdeti.

Azért figyel a szabadkőmíves olyan áhítattal szavára, nyelv ez, melyet csak ő ért, mely csak őt tanítja, míg a beavatatlannak holt és néma.

A mester szava elhangzik, de a szimbólum mindég szeme elé tartja az eszmét! Az eszmét olyan árnyalataiban, melyekről szó nem is adhatna fogalmat, olyan sugarokat vetve rá, a minők soha sem áradhatnak ki hangból!

<p>A szövetség külső szervezete. A páholy.</p>	<p>A szimbólum és rituálé maga a képbe olvadt szabadkőmívesség, és ha kiüznék a szentélyekből, legékesebb tolmácsát vesztené el a királyi művészet!</p>
--	---

A szentélyekből... A műhelyeket, a páholyokat tisztelte meg ezzel a névvel a szabadkőmívesség, mert a munka, amelyet benne végeznek, szent és tiszta, mint a templomokban az igaz pap imája. Vezetőjük a főmester és helyettese, akiknek két felügyelő és a titkár segédkezik. A páholyok bizonyos száma felett a nagypáholy áll, nem mint diktátor, hanem mint irányító és ellenőrző, mely a polgári hatósággal szemben, a felelősséget viseli. Ugyanolyan fokú tisztviselői vannak, mint a páholyoknak. A szövetség tehát – és ezt nem győzzük eléggé hangsúlyozni – csak formája a szabadkőmívesi eszméknek, a páholy pedig csak híveinek gyülekező helye ... de egyik sem a szabadkőmívesség. Ez utóbbi az előbbieknél eszmei tartalma, lelke, mint ilyen tökéletes, míg a szövetségnek és páholynak, mint formának, mint testnek lehetnek fogyatkozásai. Rosszakaratú, vagy tudatlan, aki a kettőt egynek veszi, ki a szövetség vagy a páholy gyöngegeiért az eszmét kárhoztatja.

HARMADIK FEJEZET.

A SZABADKŐMIVESSÉG 1717 ÓTA.

TÉRFOGLALÁSA ÉS JELENTŐSÉGE HAZÁNKBAN.

A SZABADKŐMIVESSÉG JÖVŐJE.

A szabad-
kőművesség
1717 óta

1717-ben alakult meg Londonban az első nagy páholy és 1727-ben már a tengeren túl, Bostonban is munkára gyülekeznek a szabadkőművesek. A politikai viszonyok, a közállapotok, a filozófiai spekuláció rendkívül fogékonyá tették a lelkeket eszméje befogadására. Franciaországban, Spanyolországban, Ausztriában, Németországban, Skóciában, Írországban, Itáliában, Svédországban, Sveicban, Hollandiában, egymásután nyílnak a páholyok. A szabadságra szomjazók érezték, hogy ott a műhelyekben: a szolgaság láncainak összezúzásán dolgoznak a kalapácsok. Az osztrák-magyar monarchia határain belül, Prágában 1726-ban gyűlnek a kőművesek először munkára, és 1742-ben, már Bécsben is megkezdik a sötétség

elleni harcot. Az első harcosok között nagy számban vannak a magyarok, nagy és előkelő nevek viselői, mint: gróf *Eszterházi* Ferenc, magyar udvari kancellár, *Reviczky* tábornok, gróf *Draskovich* Kázmér, őrnagy, *Báróczy* Sándor, a magyar testőrség kapitánya és még mások. Természetes, hogy ezzel a szabadkőmívesi eszme eljutott hazánkba is és csak idő kérdése volt, hogy mikor tud itt is testet ölteni. De csodálatos, még sem bécsi befolyásra gyulladt ki az első szabadkőmívesi láng. Egy derék brassói szenátor Seuleni *Sealer* Márton, sokkal messzebről, Jénából hozta magával az olajat – és néhány derék polgártársra lelkesedésének tüzésénél, lángra gyújtotta. És ahogy ott, a Kárpátok aljában áradozni kezdett a szabadkőmívesi szeretet melege, vágyakozni kezdettek utána a városok, egymás után és rövid időn belül Nagy-Szebenben, Eperjesen, Pozsonyban dolgozik mester és legény együtt a durva kövek megfaragásán. 1785-ig még Selmecebányán, Besztercebányán, Glénán, Varasdon, Zágrábban, Kőrösön, Eszéken, Pesten (a 70-es évek elején) Budán, Temesvárt, Kassán és Monyorókeréken nyílnak hosszabb-rövidebb életű páholyok és a szabadkőmívesi szellem, a közélet, a társadalom minden megnyilatkozásában üdvösen érezte hatását.

Ferenc, Mária Terézia férje, maga is tagja lévén a szövetségnek, a legnagyobb jóindulattal kísérte figyelemmel működését, II. József császár pedig reformterveinek keresztül vitelére, alkalmas” segítőkétvélt a kőmívesekben látni, de miután ebben a tekintetben, különösen a magyar páholyok erős hazafias, szelleme folytán, csalódott, magatartása is megváltozott, 1785-ben pedig, gróf Pálffyhoz, a pesti tartományi páholy nagymesteréhez intézett rendeletével kijelentette, hogy csak Budán, Pesten, Zágrábban, Károly városban és Péterváradon engedélyez páholytartást – a többi valamennyi beszüntetendő. Halála után újra éledezni kezdett a kőmívesség, a vidéki páholyok ajtói sorra nyíltak ki újra, de Ferenc 1794-iki tilalmára ismét bezárultak és 1795-ben megszüntette munkásságát az utolsó, melyben még hangzott a kalapács: a budai páholy, mely: „A Hét csillaghoz” és „Egyesüléshez” nevet viselte.

AXVIII. század- II. Ferenc, ki mindenütt Jakobinusokat
 beli szabad- szimatolt, elérte célját. A műhelyekre,
 kőművesség melyekben az emberméltóság, az ember-
 kultúrtörténeti szabadság ígét hirdették, melyekben úr és
 jelentősége szolgál együtt hódolt a testvériség eszmé-
 hazánkban. jének, halálos csend borult. De azért a
 A magyar sza- testvérek nem pihentek, a szellem tovább
 badkőműves- élt és az elvetett mag dús aratást ígért.
 ség feltáma- Mert a mag el volt vetve!
 dása. Abban a félszázadban, melyben a

szabadkőművesség háboríthatlanul dolgoz-
 hatott templomaiban, nagy és hasznos munkát végzett. Olyant,
 melynek becsével még nincs is tisztában, a szabadkőművesi
 mozzanatokat figyelmen kívül hagyó történet. Csak sejti,
 hogy a nemzeti öntudat felébresztésében valami láthatatlan
 erőnek is része volt. II. József nagy reform tervekkel akarta
 népét a haladás új ösvényeire terelni. A haladás elvének
 a trónról való hirdetését ujjongva fogadta a kőművesség,
 mint egy ember állott zászlaja alá és sietette diadalát. II. József
 megakarta nyitni országait az Európa megújódását szülő
 áramlatok előtt és a szabadkőművesek kalapácsaikkal segítettek
 neki a visszatartó gátak lerombolásában. Az emberi jogok és
 szabadságok diadalának siettetésében, mint rettenthetlen baj-
 nokok küzdöttek oldalán, de József úgy akarta a szabadság
 egyik serpenyőjét a magasba emelni, hogy a másikat lenyomta.
 Itt kezdődik a tragikuma ... és fegyvertársai, a magyar szabad-
 kőművesek ezen a ponton kerülnek vele, mint ellenségek,
 szembe ... Az igazi szabadság apostolai ők: az emberi jogok
 teljes diadaláért küzdenek. Mit ér az olyan felszabadító, ki
 egyik kezünket feloldja a kötelék alól, a másikat pedig leláncolja?
 A magyar lépjen a haladás útjára és ne érvényesíthesse
 ősrégi alkotmánya adta jogait? A magyarság szívja fel
 talajába a kultúra termékenyítő nedveit, de aztán parancs-
 szóra teremje gyümölcseit? Maga is cselekvően vegyen részt
 Európa kultúr életében és ne a maga nyelvén fejezhesse ki
 gondolatait? Mondjon le arról a szabadságáról, melytől az

oktalan állatot sem fosztja meg még legkegyetlenebb kínozója sem, mert hisz az a maga módján fejezheti ki vágyait és fájdalmait! Csak a magyar ne fejezhesse ki atyái nyelvén buját és bánatát, csak a magyarnak kelljen gondolatait idegen nyelv béklyóiba szorítani, melyekben elvész eredetiségük, formájuk!... A műhelyekben zúgtak, zsibongtak a szabadság munkásai, mint a méhkasban a megpiszkált méheknek ezeré. Nem csak mézet tudnak adni, de fullánkjuk is van! József nemsokára érezte. Az addig elhanyagolt magyar nyelvnek lelkes apostolai támadtak. A szabadkőmíves testőr- írók, a szabadkőmíves költők erjesztő kovászt dobnak a nemzet dagadni kezdő önérzetébe. A szabadkőmíves szerkesztő: *Szacsvey* Sándor, megindítja az első magyar hírlapok egyikét, *Kazinczy* és *Bacsányi* pedig folyóiratokat adnak ki. . . Még József él, mikor *Horváth* Ádám a lelkére köti *Kazinczynak*, hogy kövessen el testvéreivel mindent, a magyar nyelv hivatalossá tételéért és még él, mikor a szabadkőmíves gróf *Széchenyi* Ferenc házában összegyűl gróf *Berényi*, báró *Orczy*, báró *Podmaniczky*, báró *Vay*, gróf *Eszterházy* Károly, *Vay* József, *Balogh* Péter, *Máriássy* István, *Kazinczy*, *Horváth* Ádám, *Bárány* és *Nagyváthy* – mindmeggannyi kipróbált szabadkőmíves, – hogy egy magyar tudós-társaság létesítésén tanácskozzanak ...

És a szabadkőmívesi lelkesedés mindenütt ott lobog, a hol a nemzeti önérzet nagyobb lángolással nyilatkozik meg. A szabadkőmívesi kéz, nem lankadó buzgalommal ébreszti a nemzetet nehéz álmából, a szabadkőmívesi kéz fáradhatlanul veti a jövő aratását. Míg a testvérek egyik része az irodalom mezején küzd a magyarság eszméjéért, a másik része mint gróf *Pálffy* Károly és *Pászthory* Sándor, a politika terén szállanak érte sikra és alkotmánya helyreállításán fáradoznak.

Mindenütt ott voltak a szabadkőmívesek, a hol világosságra, bátorításra, buzdításra volt a nemzetnek szüksége. Sokan voltak, jutott belőlük a közélet minden pontjára. Annyi köztük a fényes ragyogó név, hogy nehéz közülök válogatni. Ott látjuk a műhelyekben a világosság forrására szegezvén tekintetüket, a *Battyányiakat*, *Forgáchokat*, az *Erdődietet*, gr.

Bánffyakat, gr. *Jósikákat*, gr. *Bethlenéket*, gr. *Keményéket*, a *Somsichokat*, Cteyakat, gr. *Haliereket*, gr. *Pálffyakat*, gr. *Eszterházyakat*, báró *Prónayakat*... Ha tovább lapozzuk a régi szabadkőmívesi föliánsokat, a *Berzeviczyek*, gr. *Festetichék*, *Podmanyczkiak*, *Szlávnyk*, *Beőthyek*, gr. *Csákyak*, gr. *Széchenyiek* *Apponyiak*, gr. *Szapdryak*, gr. *Barkóczyak*, *Dessewffyek*, *Madáchok*, gr. *Niczkyek*, gróf *Bethlenek*, *Telekiek*, *Semseyek* stb.-ek nevei vonják magukra figyelmünket. Nagy idők nagy emberei, kik kibogozván lelkeiket a nagyúri előítéletekből, felismerték magukban az embert, a porból lettet, és porrá válót, és résztvevő szeretettel nyújtották kezüket, az ember-testvér felé, bármily ruhában jelent is meg előttük. A gróf Draskovichok és gróf Erdődyek testvércsókot váltottak a varasdi szentélyben komornyikjaikkal és a pozsonyi, „A biztonsághoz” címzett páholyban, bárók és grófok: komornyikok, szakácsok, lakájok, lovászok és portások, testvéri láncában mivelték szívüket és lelküket. .

És befortak a láncba a hadsereg és közigazgatás legmagasabb rangú képviselői, a tudomány előkelői, a lelkészek között az olyan kiválóak, mint *Splényi* Ferenc kanonok, a későbbi váci püspök, *Brigidő* Mihály szebeni püspök és a kanonokok és esperesek egész tekintélyes serege.

A munkások sokan voltak... az elvetett mag ott pihent a földben. Soká pihent, mert felhős volt az ég, mert nem sütött a nap.

Mint érett kalászatokat, magukat a magvetőket is rendre letarolta a halál, ám azokban, akik életben maradtak, nem aludt ki a szikra . . . Megható volt, amint a XIX. század negyvenes éveiben, a 31 még élő kőmíves, Szent János napján, hol Promontoron, hol a „Szép Juhászné”-nál, mély pincébe gyűlt munkára össze. Hordókból állították fel a műhely oszlopait és ott a pincei sötétben áldoztak a világhosszág géniuszának . . .

És amint végig lengett az országon a szabadság első fuvalma, kikelt im a mag. 1848 elején, hosszú idő után először hangzik fel a kalapács.

A kőműves munkába állt ... De oh, a nap fénye nem volt az igazi. Nem az élet, a halál járt nyomán. És újra csend . . . nagy, néma, temetői csend.

Csak lassan, lassan derült ki újra a komor ég ... De most már hosszú időre! És a páholy alapításnak 1861-ben, 63-ban és 65-ben meghiúsult kísérletei után, 1868-ban megnyílik az új század első és most már biztonságban működő páholya, az „Einigkeit im Vaterlande”. Lewis bécsi tanárnak, a hű szabadkőművesek egyik mintaképének műve volt. Az első kalapácsütés életre hívón hangzott végig az egész országon. Még ugyanannak az évnek végén, magyar nyelvű páholy: a „Sz. István” nyílik meg a fővárosban. A szabadkőművesi eszme ifjúi varázsszal szárnyal ím végig Hunnián. Sietnek csodálatára és szaporán építik számára a templomokat.

1870-ben már hét János rendű (azaz, az inas, legény és mester 3 szimbolikus fokát mavelő) páholy dolgozik és alakul nagypáholylyá, 1871-ben pedig a skót rítusú (azaz, a magasabb fokokat művelő) Corvin Mátyás és Humboldt páholy egyesülnek Nagy-Oriensé. A két nagypáholy azután 1886-ban, a maga 39 páholyával (János rendű rítus alapján) a mai magyar szabadkőművességet vezető szimbolikus nagypáholylyá olvadt össze, úgy, hogy ma már egy zászló alatt küzd a szövetség minden magyar tagja, egy zászló alatt, közös erővel és közös lelkesedéssel!

<p>A mai magyar, szabad- kőin ivesség. Speciális törek- vései, alko- tásai, új áramlatai.</p>	<p>A mag kikelt . . . Mert ma már a Pozsonyban dolgozó bécsi páholyokkal együtt 74 szabadkőművesi műhelyben folytatják az utódok az ősök munkáját! Hetvennégy műhelyben az összeforrasztás, a lelkek egybekapcsolásának munkáját. Folytatják a szabadkőművesség általános nagy szempontjainak megfelelően és az édes magyar haza speciális érdekeinek keretébe illeszkedve. Hol van olyan nagy szükség összekapcsoló munkájukra mint itt, hol a nemzetiségi kérdés mind</p>
---	---

nagyobb árnyékot vetve, bontogatja szárnyait és a hol a társadalom laza és így erőtlén is. Mint kormányt vesztett hajó sodorja az ár, és nem tudja hova, merre és miért!

A magyar szabadkőművesség minden erejével arra törekszik, hogy mindazt, ami társadalmunkban széthúzó: egyesítse. Arra, hogy megmutassa azt a célt, mely felé minden osztálynak, minden rétegnek egyforma lelkesedéssel kell törekedni. És ez a cél: a gazdaságilag és szellemileg egyaránt előrehaladott, gazdag, egységes Magyarország. De minthogy a mind erősebben érvényesülő retrograd irányzatok mind nagyobb akadályokat gördítenek ennek a célnak elérése elé, a magyar szabadkőművesség sem elégszik meg többé a tisztán filantropikus, bölcselkedő jellegű munkával, hanem az elmék felvilágosításával, a tanítás, az agitáció eszközeivel: lelkesen támogat minden olyan törekvést, mely a demokratikus magyar állam felépítésére irányul.

Amit eddig tett: azt csak előmunkálatnak tekinti. Pedig sokat és nagyot alkotott. Az emberbaráti és kulturális intézmények közül a legjelentékenyebbek vagy egészen a szabadkőművesi lelkesedésnek és áldozatkészségnek köszönhetik keletkezésüket vagy legalább alapjaikat rakták le a szövetség műhelyében. Szabadkőművesi alkotás, hogy csak néhányat említsünk meg közülök: a Mentő Egyesület, a Hajléktalanok menhelye, a Teleia, a Rabsegélyező-egyesület, a Gyermekbarát-egyesület, a népkonyhák egész tömege, a Hülyék nevelőintézete, a Gyermekvédő-egyesület, a Szabad Lyceum, a Szünidei gyermek-telep-egyesület, a Betegágyas nők üdülőháza, a Lujza egyesület, az Ingyen tej- és Ingyen kenyér-egyesület, sok nép- és munkás-kaszinó, az Országos nővédő egyesület, a Nyomorék gyermekek otthona, az Országos anya- és csecsemővédő egyesület, a Budapesti leányegyesület, a Gyermekvédő liga, az Erzsébet népakadémia, a Társadalom-tudományok szabad iskolája, a Jogvédő egyesület, a Budai népkönyvtár egyesület, a Vándordíák egyesület stb. stb.

De ki tudná felsorolni azokat az alkotásokat és intézményeket, melyeket nem a magyar szabadkőművesség teremtett ugyan meg, de amelyeket úgy erkölcsileg, mint anyagilag

támogatott, fejlesztett és nem egyszer az összeomlástól óvott meg? Nem merült fel az utolsó félszázadban olyan társadalmi probléma, melyet meg nem vitatott és melynek az ország és a nép javára irányuló megoldásában ne segédkezett volna. A vagyontalanok ingyenes jogvédelme, a cselédügy rendezése, az ártatlanul elítéltek kártalanítása, a párbaj kérdés, a törvénytelen gyermekek problémája, a városi szegényügy ép úgy foglalkoztatta a páholyokat mint a népkönyvtárak, a népfürdők, a népoktatás, az alkoholizmus, a nőnevelés és a munkásjóléti intézmények kérdése. A kőművességben vetődött fel először a szabadoktatás gondolata és a kőművesség teremtette meg első intézményeit. Minden a köz szempontjából fontos eszméhez hozzászólt, minden a haladást és fejlődést szolgáló tervet felkarolt, minden jó és nemes ügyet magáévá tett. Szám-talan ma már népszerű idea, szabadkőműves páholyban hangzott el először, nem egy nagy jelentőségű szellemi és társadalmi áramlat a szövetség műhelyeiből indult el útjára. A páholyok üdvös befolyása ezer csatornán át áradt ki a profán társadalomba, a szabadkőművesi munka mindenütt érvényesült, ahol a jó ügynek segítségre volt szüksége. Hetven-négy páholy sok ezer tagja minden héten legalább egyszer annak szentelte estéjét, hogy egyéni érdekeit elfeledve, a köznek érdekeivel foglalkozzék, a köznek javát szolgálja.

De a szabadkőművesség érzi, hogy akármilyen szép és hasznos volt is a munka, melyet eddig végzett: új feladatok várnak rá. Erősebben kell annak a keréknek küllőibe belekapnia, amely társadalmunk és országunk fejlődését irányítja. A spekulatív és altruisztikus szabadkőművességnek harcias szövetséggé kell átalakulnia. Harcolnia kell – mint elődei tették mindenkor, mikor kellett – a szó és; a toll fegyvereivel. A napi politika fölé emelkedve – azokat a törekvéseket kell támogatnia, melyek társadalmunk és intézményeink demokratikus átalakítására irányulnak, azaz azt az utat kell egyengetnie, mely minden jó magyar célja –: a szellemileg és anyagilag erős, hatalmas és boldog Magyarország felé vezet. A reakció gátat igyekszik vetni a fejlődésnek: a szabadkőművességnek a fejlődésért kell küzdenie!

És a magyar szabadkőművesség, ha kissé későn is, de mégis megértette a idők szózatát. Lassanként egész tömegében a radikalizmus zászlója köré csoportosul. És nemes hivatásához méltóan, miután a páholyok titoktartó falai közt megvalósításra érték meg az eszmék, nyílt sisakkal lép a küzdőtérre. A magyar szabadkőművességnek örök dicsősége, hogy az egész világot megelőzve, eszméinek hirdetésére hatalmas sajtó orgánumot tudott teremteni. „A Világ” egész nyíltan száll síkra a szabadkőművesi eszmékért és hozzáértéssel, lelkesedéssel harcol a fejlődés, haladás, a világozság, a radikalizmus ügyéért. A szabadkőművesi munkát büszkén ismerteti meg a nagy nyilvánossággal és a toll erejével népszerűsíti a szabadkőművesség eszméit, ismerteti terveit és fejtegeti világfelfogását. Az első napilap, mely a jó szabadkőműves szemüvegén keresztül nézi a világ eseményeit és szabadkőművesi megvilágításban ismerteti meg azokat az intelligens magyar olvasóközönséggel.

Bizonyos, hogy a magyar szabadkőművességnek ez a modern átalakulása, a radikálisan értő és gondolkodó hívek egész sokaságát fogja számára meghódítani. Híveket, kik részben belépnek a testvéri láncba, részben mint profánok fogják eszméit szolgálni. A szabadkőművesség megmutatta, hogy valóban az, aminek alkotmánya hirdeti: progresszív intézmény. Halad a korrall és halad a kor előtt. Utakat' tesz járhatóvá és egészen újakat is vág. Az elmélkedő korszak után a nagy tettek ideje következik. A bölcselkedés, a jótékonykodás csöndes munkája után, mely kissé kényelmessé tette, kissé elernyesztette, nyílt küzdőtéren csap im össze ellenségeivel és a küzdelem fiatalos erővel fogja eltölteni. És mert az elzárt műhelyekből kilép az életbe, a haladás és fejlődés minden barátja támogatja majd. A kérges kezű munkás épen úgy, mint a tudomány csöndes embere. Mindenki, aki egy gazdagabb, műveltebb, boldogabb Magyarországról álmodik.

Nagy munka előtt áll a kőművesség és ha befejezte, jön majd új, mert a szabadkőművesi munka, mint maga a fejlődés, a haladás: végtelen!